

Ontwikkelpad Sociaal Werk – handreiking voor werkgevers

Versie 1 september 2025

Inhoud

Ontwikkelpad Sociaal Werk – handreiking voor werkgevers	1
1 Inleiding	3
Wat is het Ontwikkelpad en voor wie is het bedoeld?.....	3
Wat vind je in deze handreiking?	4
Meer weten en ervaringen delen?.....	4
2 Inhoud van het Ontwikkelpad Sociaal Werk	5
2.1 Functies en specialisaties in het Ontwikkelpad Sociaal Werk	5
2.2 De opleidingen in het Ontwikkelpad Sociaal Werk	8
2.3 Overstapfuncties en combinatiefuncties	13
3 Aan de slag met het Ontwikkelpad	15
3.1 Kandidaten vinden	15
3.2 Een ontwikkelperspectief voor iedere kandidaat.....	16
3.3 Begeleiding op de werkplek.....	19
3.4 Financiering.....	20
3.5 Samenwerkingspartijen	22
4 Ter inspiratie vier ervaringsverhalen.....	24
Herstarter Chris, 45 jaar.....	24
Statushouder Jamal, 28 jaar.....	24
Zij-instromer Henny, 59 jaar.....	25
Zij-instromer Eef, 36 jaar	25
5 Toekomstige uitbreiding van het Ontwikkelpad Sociaal Werk	26
Voorschakeltrajecten toevoegen	26
Meer functies en specialisaties.....	26
Uitbreiding en actualisering opleidingen	26
Sectoroverstijgende overstapmogelijkheden.....	27
6 Achtergrondinformatie over de sectorale Ontwikkelpaden	28
Colofon	30

1 Inleiding

Nieuwe werknemers vinden en binden? Medewerkers behouden door hun loopbaanmogelijkheden binnen de branche Sociaal Werk te vergroten? Tegelijkertijd het leren en opleiden in de beroepspraktijk versterken? Het Ontwikkelpad Sociaal Werk is een goede manier om dit binnen je organisatie handen en voeten te geven. En je kunt er subsidie voor aanvragen.

Wat is het Ontwikkelpad en voor wie is het bedoeld?

Het Ontwikkelpad laat zien hoe zij-instromers, herintreders, mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt én huidige werknemers zich met behulp van praktijkleren en opleiden stapsgewijs via verschillende functies of specialisaties kunnen ontwikkelen. Met als doel om het gemakkelijker te maken voor mensen om in of door te stromen. Het Ontwikkelpad bevat bouwstenen waarmee een werkgever samen met een werkzoekende of werkende, opleiders en arbeidsmarktprofessionals (zoals van het WerkgeversServicepunt), kan komen tot een passende individuele ontwikkelroute. Het Ontwikkelpad levert hiermee een bijdrage aan verschillende maatschappelijke doelen: het aan het werk helpen van werkzoekenden, het vergroten van de werkzekerheid van werkenden, het aanpakken van personeelstekorten, het verhogen van de arbeidsproductiviteit en het versterken van een leven lang ontwikkelen.

Het werken met het Ontwikkelpad is ook geschikt voor organisaties die geen eigen hr-afdeling of nog weinig ervaring hebben met werkplekleren. Er is een heel netwerk van regionale arbeidsmarktdeskundigen, opleiders en andere deskundigen betrokken dat kan ondersteunen.

Investeren in loopbaanontwikkeling loont

‘In organisaties waar medewerkers ervaren dat hun werkgever aandacht heeft voor beleid over duurzame inzetbaarheid, blijken medewerkers minder vaak op zoek te zijn naar ander werk. Dit komt vooral naar voren bij werkgevers die aandacht hebben voor het bieden van loopbaanmogelijkheden: 43% van de medewerkers die vinden dat hier geen aandacht aan wordt besteed door hun organisatie, is actief op zoek naar een andere baan. Van degenen die vinden dat hun organisatie hier wél voldoende aandacht voor heeft, gaat maar 10% op zoek naar ander werk; een verschil van 33 procentpunten.’

Bron: [De staat van de arbeidsmarkt sociaal werk 2024 - brancheanalyse](#).

Het Ontwikkelpad Sociaal Werk maakt deel uit van het sectorale Ontwikkelpad Zorg en Welzijn. De eerste versie verscheen in maart 2025, de tweede versie op 1 september.

De sectorale Ontwikkelpaden zijn een gezamenlijk initiatief van de ministeries van SZW en OCW en brancheorganisaties. Ook de vakbonden onderschrijven de Ontwikkelpaden.

Voor het sectorale Ontwikkelpad Zorg en Welzijn trekken Sociaal Werk Nederland, ActiZ (verpleeghuizen, verzorgingshuizen en thuiszorg), VGN (gehandicaptenzorg) en de kraamzorg samen op. Mogelijk sluiten nog meer branches zich aan.

TIP Alle actuele informatie over het Ontwikkelpad Sociaal Werk is te vinden in het [dossier Ontwikkelpaden](#) op onze website. We vullen dit dossier regelmatig aan.

Wat vind je in deze handreiking?

Vooraf vanwege de verschillen in opleidingstraditie binnen de sector Zorg en Welzijn hebben we ervoor gekozen om voor werkgevers in de branche Sociaal Werk een eigen handreiking te maken. In hoofdstuk 2 staan de functies en opleidingen die zijn opgenomen in het Ontwikkelpad Sociaal Werk. Hoofdstuk 3 biedt handvatten en tips om in je organisatie aan de slag te gaan met het Ontwikkelpad en wie daarbij kunnen helpen. Ter inspiratie bevat hoofdstuk 4 enkele ervaringsverhalen. Een doorkijkje naar de volgende versie van het Ontwikkelpad vind je in hoofdstuk 5. Hoofdstuk 6 is het laatste hoofdstuk. Hierin staat wat meer algemene achtergrondinformatie over de sectorale Ontwikkelpaden.

Meer weten en ervaringen delen?

Houd vooral het [dossier over het Ontwikkelpad Sociaal Werk](#) op onze website in de gaten. Hier verzamelen we alle relevante informatie. Je kunt er bijvoorbeeld de visuele weergave van het Ontwikkelpad inzien en downloaden en lezen wat we nog meer (gaan) doen. Ook vind je er verwijzingen naar websites en contactgegevens van betrokken samenwerkingspartijen die bijeenkomsten organiseren en bij wie je terecht kunt als je vragen of behoefte aan ondersteuning hebt. Zo kun je, als je aan de slag wilt gaan met het Ontwikkelpad Sociaal Werk, contact opnemen met [RegioPlus](#) via ontwikkelpaden@regioplus.nl of met het WerkgeversServicepunt/Werkcentrum in je arbeidsmarktregio (zie ook paragraaf 3.5).

Je vragen mag je natuurlijk ook aan ons stellen. En we zijn ook benieuwd naar je ervaringen met het Ontwikkelpad Sociaal Werk en naar je wensen voor de volgende versie. Binnen Sociaal Werk Nederland is Edwin Luttik de contactpersoon voor het Ontwikkelpad: edwin.luttik@sociaalwerk.nl, 06 22 07 37 45.

TIP De Rijksoverheid brengt periodiek een [nieuwsbrief](#) uit over de sectorale Ontwikkelpaden. Met het laatste nieuws, praktijkvoorbeelden en tips. Abonneren op deze nieuwsbrief kan [via deze link](#).

2 Inhoud van het Ontwikkelpad Sociaal Werk

Het Ontwikkelpad bestaat uit functies, specialisaties en daarbij passende opleidingen. In dit hoofdstuk lichten we deze inhoud toe.

2.1 Functies en specialisaties in het Ontwikkelpad Sociaal Werk

In het Ontwikkelpad Sociaal Werk staan tien functies. Deze tien functies zijn gekozen vanwege hun herkenbaarheid en positionering (Sociaal Werker), omdat ze voor sociaal werk relatief nieuw zijn (Ervaringsdeskundige) of een laagdrempelige instapfunctie zijn (Assistent Beheerder en Assistent Welzijn).

De functienamen komen uit het [Functieboek Cao Sociaal Werk](#). Omdat de functies in het functieboek referentiefuncties zijn, kunnen de functies in de praktijk een andere naam of een bepaalde inkleuring hebben. In het Ontwikkelpad worden deze inkleuringen specialisaties genoemd.

TIP Voor sociaalwerkorganisaties die hun eigen functiegebouw nog niet hebben geactualiseerd sinds de lancering van het huidige functieboek in najaar 2023, kan het zinvol zijn het vergelijkende overzicht met het vorige functieboek te raadplegen: [Verschil in functies vorig en geactualiseerd functieboek](#).

In het Ontwikkelpad Sociaal Werk hebben we alleen specialisaties opgenomen waarvoor opleidingen bestaan die voldoen aan de criteria voor opname in het Ontwikkelpad: (delen van) overheidserkende mbo- en hbo-opleidingen en non-formele opleidingen met een branchewaardering die inhoudelijk aansluiten bij de inhoud en het niveau van de specialisatie én via werkend leren kunnen worden gevolgd. Meer daarover in paragraaf 2.2.

Overzicht van de functies en specialisaties in het Ontwikkelpad Sociaal Werk

Functie	Specialisaties
Assistent Beheerder	Geen specialisatie
Assistent Welzijn	<ul style="list-style-type: none">• Buurtsportwerk• Dagactiviteiten• Leefstijl• Woonbegeleiding
Sociaal Werker 1	<ul style="list-style-type: none">• Buurtsportwerk• Dagactiviteiten• Leefstijl• Opvoedingsondersteuning• Participatie• Woonbegeleiding
Sociaal Werker 2	<ul style="list-style-type: none">• Buurtsportwerk• Dagactiviteiten• Kinder- en jongerenwerk• Leefstijl• Opvoedingsondersteuning• Participatie

	<ul style="list-style-type: none">• Praktische ondersteuning• Resocialisatie en revalidatie• Samenlevingsopbouw• Woonbegeleiding
Sociaal Werker 3	<ul style="list-style-type: none">• Kinder- en jongerenwerk• Leefstijl• Opvoedingsondersteuning• Resocialisatie en revalidatie• Samenlevingsopbouw• Sociaal-financiële dienstverlening• Sociaal-juridische dienstverlening
Sociaal Werker 4	<ul style="list-style-type: none">• Dagactiviteiten• Ervaringsdeskundigheid• Individuele begeleiding• Pedagogische hulpverlening• Samenlevingsopbouw• Sociaal-financiële dienstverlening• Sociaal-juridische dienstverlening
Sociaal Werker 5	<ul style="list-style-type: none">• Individuele begeleiding• Kinder- en jongerenwerk• Pedagogische hulpverlening• Reclassering• Samenlevingsopbouw• Systeemgericht werken
Ervaringsdeskundige 1	<ul style="list-style-type: none">• Dagactiviteiten• Participatie• Praktische ondersteuning
Ervaringsdeskundige 2	Geen specialisatie
Ervaringsdeskundige 3	Geen specialisatie

In de visuele weergave van het Ontwikkelpad Sociaal Werk, onderdeel van de Ontwikkelpaden Zorg en Welzijn, zijn alle functies en specialisaties kort omschreven. Bij de functies staan ook de competenties die kenmerkend zijn voor de functie. Je kunt de visuele weergave downloaden via [onze dossierpagina](#).

Als je op pagina 3 van de visuele weergave klikt op 'Sociaal Werk (SW)' kom je uit bij de eerste pagina die specifiek over Sociaal Werk gaat. Pagina 3 ziet er zo uit:

Instromen en doorstromen binnen Zorg en Welzijn

In de branches gehandicaptenzorg, verpleeghuizen, verzorgingshuizen, thuiszorg, sociaal werk en kraamzorg zijn volop baankansen voor iedereen die iets voor anderen wil betekenen en graag leert in de praktijk. Voor wie (weer) aan het werk wil en ook voor wie wil overstappen naar een andere functie of werksort. Weten wat er allemaal mogelijk is, ook als je geen diploma hebt? In deze Ontwikkelpaden laten de branches zien welke in- en doorstroommogelijkheden er zijn voor functies en specialisaties die in veel van hun organisaties voorkomen.

Sectoraal Ontwikkelpad Zorg en Welzijn

Kies een branche

- Ontwikkelpad Gehandicaptenzorg (GHZ) ▶
- Ontwikkelpad Verpleeg-, Verzorgingshuizen, Thuiszorg (VVT) ▶
- Ontwikkelpad Sociaal Werk (SW) ▶
- Ontwikkelpad Kraamzorg (KZ) ▶

3

Op de eerste pagina die over Sociaal Werk gaat, staat het volgende schema met de doorstroommogelijkheden tussen de functies:

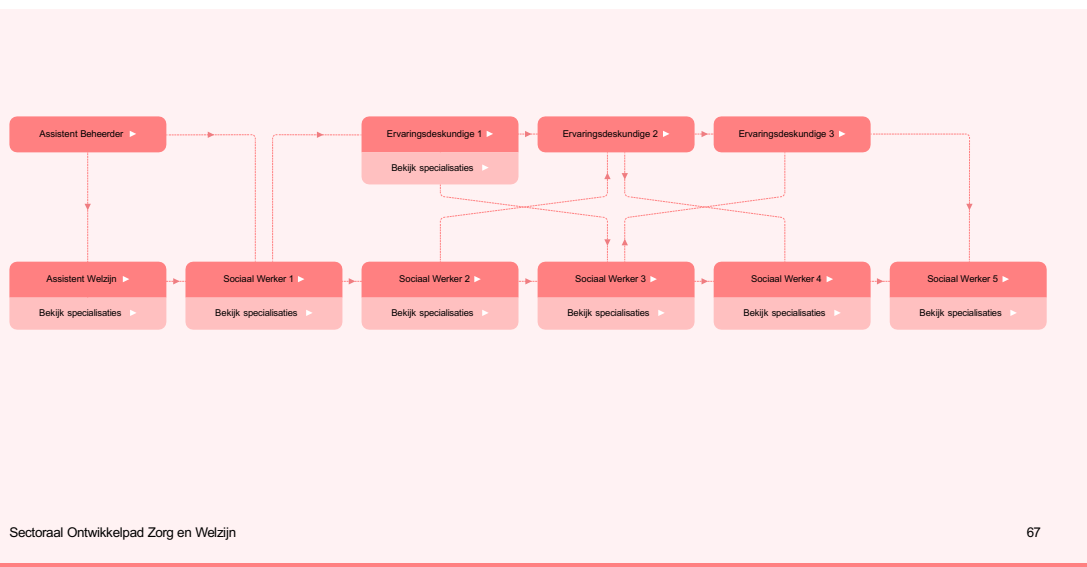
[Zorg en Welzijn](#) > Sociaal Werk (SW)

Sociaal Werk (SW)

Sociaal werk is er voor iedereen en altijd in de buurt. Het houdt mensen betrokken bij elkaar en de samenleving. Komt op voor hun rechten en goede voorzieningen. Sociaal werk sluit aan bij mogelijkheden en talenten van mensen en voorkomt problemen. Of het nu gaat om bestaanszekerheid, sociale relaties, leefstijl, veiligheid, daginvulling of zingeving, sociaal werk is onmisbaar.

Verhalen uit SW

Klik op een persoon en lees het verhaal

Sectoraal Ontwikkelpad Zorg en Welzijn

67

Werk- en denkniveau van een functie versie opleidingsniveau

In het functieboek van de Cao Sociaal Werk staat bij iedere functiebeschrijving ook het werk- en denkniveau. Dit niveau verwijst naar het competentieniveau en kan op meerdere manieren worden aangetoond. Denk aan werkervaring, opleidingsachtergrond, een assessment, bewijs van [beroepsregistratie](#) of een [EVC-procedure voor een beroepsstandaard](#). Er is dus geen een-op-een relatie tussen het werk- en denkniveau in de cao-functiebeschrijvingen en een opleidingsniveau. Wel komt het voor dat overheden een bepaalde opleidingsachtergrond eisen. Dit betekent ook dat het per kandidaat kan verschillen of het volgen van een opleiding uit het Ontwikkelpad zinvol is.

2.2 De opleidingen in het Ontwikkelpad Sociaal Werk

Het Ontwikkelpad Sociaal Werk bevat verschillende soorten opleidingen: gericht op een overheidserkend diploma of certificaat, een mbo-praktijkverklaring, of een certificaat met branche-waardering als het om een zogenoemde non-formele opleiding gaat. Voor alle opleidingen in het Ontwikkelpad geldt dat ze inhoudelijk en qua niveau aansluiten bij een functie of specialisatie uit het Ontwikkelpad én via werkend leren kunnen worden gevolgd.

De opleidingen per functie en specialisatie zijn te vinden in de visuele weergave van het Ontwikkelpad Zorg en Welzijn bij het onderdeel Sociaal Werk, te downloaden via [onze dossierpagina](#). Op iedere functie- en specialisatiepagina kun je onderaan klikken op 'Vind hier opleiders in de buurt'. Je komt dan op de website Leeroverzicht direct uit op de pagina voor Sociaal Werk: [Leeroverzicht - Sociaal Werk](#). Daar staan de functies uit het Ontwikkelpad onder elkaar. Je kunt per functie doorklikken naar de bijbehorende (op)leidingen.

Ervaringsdeskundige 3
Sociaalwerkorganisaties nemen steeds vaker ervaringsdeskundigen in dienst om mensen nog beter op weg te helpen en de dienstverlening te verbeteren. Als Ervaringsdeskundige 3 ondersteun je mensen met ingewikkelde problemen in onvoorspelbare en instabiele situaties. Denk aan (een combinatie van) psychische problemen, verslaving, mishandeling, een beperking of armoede. Je gebruikt hierbij methoden en uitgangspunten van methodische zelfhulp en je coördineert en ondersteunt andere ervaringsdeskundigen. Je deelt jouw eigen kennis en ervaring met de doelgroep, maar ook met collega's en de organisatie. Je doet dat in trainingen en geeft advies over het beleid, ook van andere organisaties. Met als doel: betere dienstverlening

Opleidingen met overheidserkenning ▼

Opleidingen met branchewaardering [Bekijk alle opleidingen >](#)

Als bij een functie specialisaties horen, kun je ook doorklikken naar 'specialisaties'. Klik je vervolgens op een specialisatie, dan kun je daarna doorklikken naar de opleiding(en) voor deze specialisatie.

Sociaal Werker 4

Sociaal Werker is een veelzijdig beroep waarin je veel voor mensen kunt betekenen. In bijvoorbeeld jongerenwerk, ouderenwerk, buurtopbouwwerk, begeleiding van vluchtelingen, thuislozen en mensen met een beperking. Je ondersteunt (groepen) mensen om de kwaliteit van hun leven te verbeteren. Zodat zij zo zelfstandig en prettig mogelijk kunnen leven en echt mee kunnen doen in de samenleving. Als Sociaal Werker 4 ondersteun je bij ingewikkelde problematiek op het terrein van bestaanszekerheid, opvoeden, gezondheid, werk, sociale veiligheid en leefbaarheid in de buurt. Je werkt zelfstandig en schakelt waar nodig andere organisaties in. Je zet meerdere methoden in voor een passende aanpak en geeft leiding aan projecten.

Opleidingen met overheidserkenning ▼

Specialisaties ▲

Dagactiviteiten Specialisatie	Ervaringsdeskundigheid Specialisatie
Individuele begeleiding Specialisatie	Pedagogische hulpverlening Specialisatie
Samenlevingsopbouw Specialisatie	Sociaal-financiële dienstverlening Specialisatie
Sociaal-juridische dienstverlening Specialisatie	

Als je vanuit een functie of specialisatie vervolgens klikt op een bepaalde opleiding, dan verschijnen alle opleiders die deze opleiding aanbieden. Je kunt daar filteren op locatie.

Mis je bij een opleiding in Leeroverzicht een opleider waarmee jouw organisatie al samenwerkt, neem dan rechtstreeks contact op met de opleider en vraag of ze deze opleiding (willen gaan) aanbieden. In Leeroverzicht staan namelijk nog niet alle opleiders van een bepaalde opleiding uit het Ontwikkelpad. Bijvoorbeeld als het om een vrij nieuwe opleiding gaat, zoals de drie mbo-4 certificaten [Versterken van de sociale basis](#), [Praktische ondersteuning bij dagelijks functioneren](#) en [Activiteiten inzetten binnen sociaal werk](#) die op initiatief van Sociaal Werk Nederland zijn ontwikkeld.

TIP Deze drie mbo-certificaten bestaan uit onderdelen van de volledige mbo-4 opleiding Sociaal werker. Ze zijn daardoor vooral interessant voor zij-instromers, herintreders en huidige sociaal werkers die hun kennis en vaardigheden willen versterken en actualiseren.

Op de website van Samenwerkingsorganisatie Beroepsonderwijs Bedrijfsleven (SBB) staat de volledige beschrijving van de drie certificaten:

- [C0185 Versterken van de sociale basis](#)
- [C0183 Praktische ondersteuning bij dagelijks functioneren](#)
- [C0178 Activiteiten inzetten binnen sociaal werk](#)

Het kan ook nog even duren voordat in Leeroverzicht opleiders voor de vernieuwde mbo-keuzedelen *Wijkgericht werken* en *Jongerenwerk* te vinden zijn waarvoor nu ook een overheidserkend certificaat kan worden behaald. Pas sinds juli 2025 mogen opleiders deze mbo-keuzedelen aanbieden. We hebben deze keuzedelen toegevoegd aan het Ontwikkelpad Sociaal Werk bij specialisaties van de functie Sociaal Werker 2. Het keuzedeel *Jongerenwerk* bij de specialisatie Kinder- en jongerenwerk, en *Wijkgericht werken* bij de specialisatie Samenlevingsopbouw.

TIP Meer weten over deze vernieuwde keuzedelen? Op de website van Samenwerkingsorganisatie Beroepsonderwijs Bedrijfsleven (SBB) staat de beschrijving:

- [K1511 Wijkgericht werken](#)
- [K1505 Jongerenwerk](#)

Opleidingen met overheidserkenning

Overheidserkende opleidingen zijn opleidingen die leiden tot een mbo-diploma, mbo-certificaat of hbo-diploma dat door de minister van Onderwijs Cultuur en Wetenschap (OCW) is vastgesteld op grond van de [Wet educatie en beroepsonderwijs](#) (WEB) of de [Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek](#) (WHW). Ze worden ook wel OCW-erkende opleidingen genoemd.

Middelbaar beroepsonderwijs

Het Ontwikkelpad Sociaal Werk bevat overheidserkende mbo-opleidingen op alle vier niveaus: mbo 1 t/m mbo 4. Naast diplomaroutes zijn er ook routes voor het behalen van een beroepsgericht mbo-certificaat (een soort deeldiploma) of een certificaat van een mbo-keuzedeel.

Voor zij-instromers, herintreders en huidige werknemers, die vaak al een diploma hebben, zijn deze certificaten een goede manier om hun kennis en vaardigheden te actualiseren of beter te kunnen inzetten binnen de context van Sociaal Werk. Ook voor andere volwassen instromers kan een overheidserkend mbo-certificaat een passende manier of eerste stap zijn om snel en goed inzetbaar te zijn in Sociaal Werk. Met als extra voordeel dat zo'n overheidserkend mbo-certificaat zijn waarde blijft behouden voor wie later alsnog een diploma wil halen of zich verder wil ontwikkelen. In de onderwijswereld heet dat 'civiel effect'.

In het Ontwikkelpad Sociaal Werk staan alleen de inhoudelijk relevante diploma- en certificaatroutes binnen het mbo die via de beroepsbegeleidende leerweg (BBL) en/of [de derde leerweg](#) kunnen worden gevolgd. Opleidingen die (uitsluitend) via de beroepsopleidende weg (BOL), worden aangeboden, dus met stages in plaats van werkend leren, vallen buiten het Ontwikkelpad.

LET OP Om kandidaten in de praktijk te mogen begeleiden voor (delen van) een bepaalde mbo-opleiding is erkenning als leerbedrijf een voorwaarde. Nog geen erkend leerbedrijf of nog niet voor (de delen van) mbo-opleidingen waarvoor je kandidaten hebt of wilt vinden? Neem dan zo snel mogelijk contact op met Samenwerkingsorganisatie Beroepsonderwijs Bedrijfsleven (SBB). Zie: [Erkenning aanvragen of uitbreiden](#).

Hoger beroepsonderwijs

Het hbo omvat drie opleidingsniveaus: associate degree (niveau 5), hbo-bachelor (niveau 6) en hbo-

master (niveau 7). Het hbo kent (nog) geen systeem van overheidserkende certificaten zoals in het mbo. Daarom staan in het Ontwikkelpad Sociaal Werk alleen de overheidserkende diplomaroutes die duaal of in deeltijd kunnen worden gevolgd.

LET OP In het Ontwikkelpad staan dus geen hbo-opleidingen die alleen voltijds (dagopleiding met stages) worden aangeboden. Deze voldoen namelijk niet aan het criterium dat een opleiding via werkend leren moet kunnen worden gevolgd.

Non-formele opleidingen met branchewaardering

De term non-formeel betekent dat een opleiding niet kan leiden tot een overheidserkend diploma of certificaat. Non-formele opleidingen kunnen door allerlei opleidingsinstituten worden aangeboden en ook door mbo- en hbo-instellingen. Dus niet de opleider maar de opleiding is bepalend of het om een overheidserkende of een non-formele opleiding gaat.

Van deze laatste categorie is het aantal opleidingen in het Ontwikkelpad beperkt tot drie opleidingen met [branchewaardering](#), waarvan twee gericht op samenlevingsopbouw (voor specialisatie van Sociaal Werker 3 en 4) en een op ervaringsdeskundigheid (voor functie Ervaringsdeskundige 3 en voor specialisatie van Sociaal Werker 4). We hebben voor deze opleidingen gekozen omdat er nog geen of onvoldoende overheidserkend aanbod bestaat dat aansluit bij het niveau van deze voor Sociaal Werk belangrijke functies en specialisaties.

OPROEP VOOR SOCIAALWERKORGANISATIES Mis je in het Ontwikkelpad non-formele opleidingen die voor jullie organisatie belangrijk zijn? Neem contact op met Edwin Luttkik van Sociaal Werk Nederland, via edwin.luttkik@sociaalwerk.nl of 06 22 07 37 45.

Werkprocessen voor mbo-praktijkverklaring

Voor wie instroomt als Assistent Beheerder of Assistent Welzijn kan het behalen van een mbo-praktijkverklaring een eerste ontwikkelstap zijn. Met zo'n praktijkverklaring bewijst iemand een aantal werkprocessen die horen bij een overheidserkend mbo-certificaat en/of diploma al te beheersen in de praktijk. Dit kan een laagdrempelig opstap zijn voor kandidaten en werkgevers houvast geven om te ontdekken wat ze al in huis hebben en hoe ze zich verder zouden kunnen ontwikkelen.

TIP Meer weten over de mbo-praktijkverklaring? [Bekijk de korte video van SBB](#).

In samenspraak met kandidaat en opleider kan een passende selectie van werkprocessen worden gemaakt die aansluit bij wat op een bepaalde werkplek kan worden geleerd, en bij de wensen en mogelijkheden van kandidaat en werkgever.

In onderstaand schema staan de mbo-opleidingen die relevant zijn voor de instapfunctie Assistent Beheerder en/of Assistent Welzijn en die werkprocessen bevatten waarvoor een praktijkverklaring kan worden afgegeven. De codes achter de werkprocessen zijn de codes uit het kwalificatiedossier van de opleiding.

TIP Klik op de hyperlinks in de eerste kolom voor meer informatie over de inhoud van de werkprocessen.

Bij de drie mbo-2 opleidingen in het schema (Medewerker facilitaire dienstverlening, Helpende Zorg en Welzijn en Medewerker sport en recreatie) zijn de werkprocessen met een code die begint met 'B1' voor deze drie opleidingen hetzelfde. De verschillen tussen deze opleidingen zitten in de werkprocessen die beginnen met 'P'.

Werkprocessen uit opleiding	Relevante werkprocessen voor praktijkverklaring	Deze werkprocessen zijn passend voor functie/specialisatie:
Assistent dienstverlening (niveau mbo-1)	<ul style="list-style-type: none"> • Bereidt assisterende werkzaamheden voor (B1-K1-W1) • Maakt (werk)ruimtes gebruiksklaar (P2-K1-W1) • Voert assisterende werkzaamheden uit (B1-K1-W2) • Voert ondersteunende dienstverlenende taken uit in werk-, woon en leefomgeving (P2-K1-W2) • Staat derden te woord en verwijst hen door (P2-K1-W3) • Meldt zich ter afsluiting van zijn assisterende werkzaamheden af (B1-K1-W3) 	Assistent Beheerder, Assistent Welzijn en Assistent Welzijn met specialisatie buurtsportwerk
Medewerker facilitaire dienstverlening (niveau mbo-2)	<ul style="list-style-type: none"> • Assisteert bij het beheer en onderhoud van gebouwen (P1-K1-W1) • Voert logistieke werkzaamheden uit (P1-K1-W2) • Voert cateringwerkzaamheden uit (P1-K1-W3) • Voert administratieve werkzaamheden uit (P1-K1-W4) • Bereidt werkzaamheden voor en stemt af (B1-K1-W1) • Treedt op als online en/of offline aanspreekpunt (B1-K1-W2) • Draagt bij aan een fysiek en sociaal veilige werkomgeving (B1-K1-W3) • Rondt de werkzaamheden af (B1-K1-W4) • Evalueert de werkzaamheden (B1-K1-W5) 	Assistent Beheerder
Helpende Zorg en Welzijn (niveau mbo-2)	<ul style="list-style-type: none"> • Assisteert bij het ondernemen van activiteiten gericht op dagbesteding en welbevinden (P2-K1-W4) • Ondersteunt bij wonen (P2-K1-W1) • Bereidt werkzaamheden voor en stemt af (B1-K1-W1) • Treedt op als online en/of offline aanspreekpunt (B1-K1-W2) • Draagt bij aan een fysiek en sociaal veilige werkomgeving (B1-K1-W3) • Rondt de werkzaamheden af (B1-K1-W4) • Evalueert de werkzaamheden (B1-K1-W5) 	Assistent Welzijn
Medewerker sport en recreatie (niveau mbo-2)	<ul style="list-style-type: none"> • Assisteert bij de praktische uitvoering van sportieve en recreatieve activiteiten (P3-K1-W1) • Begeleidt deelnemers (P3-K1-W2) • Houdt toezicht (P3-K1-W3) • Assisteert bij de uitgifte en beheer van producten/diensten (P3-K1-W4) • Bereidt werkzaamheden voor en stemt af (B1-K1-W1) 	Assistent Welzijn met specialisatie Buurtsportwerk

	<ul style="list-style-type: none">• Treedt op als online en/of offline aanspreekpunt (B1-K1-W2)• Draagt bij aan een fysiek en sociaal veilige werkomgeving (B1-K1-W3)• Rondt de werkzaamheden af (B1-K1-W4)• Evalueert de werkzaamheden (B1-K1-W5)	
--	---	--

2.3 Overstapfuncties en combinatiefuncties

Sociaal Werk Nederland, ActiZ (verpleeghuizen, verzorgingshuizen en thuiszorg), VGN (gehandicaptenzorg) en Brancheorganisatie Geboortezorg (kraamzorg) trekken samen op in het sectorale Ontwikkelpad Zorg en Welzijn. En er sluiten nog meer branches aan, waaronder de GGD en de Jeugdzorg.

Door deze samenwerking tussen branches kunnen we er met elkaar voor zorgen dat we werknemers die ander werk willen doen dat niet mogelijk is in de eigen branche, of om een andere reden de branche willen of moeten verlaten, perspectief kunnen bieden voor een ontwikkelroute in een andere branche binnen Zorg en Welzijn. En ze daarmee kunnen behouden voor de sector.

Branche-overstijgende overstapfuncties

In de tweede versie van de visuele weergave van het sectorale Ontwikkelpad Zorg en Welzijn (september 2025) hebben we daarom per functie ook branche-overstijgende overstapfuncties opgenomen. Zie onderstaand voorbeeld uit de visuele weergave. Het gaat om de functies in geel en groen aan de rechterkant. Een functie in geel komt uit het Ontwikkelpad Gehandicaptenzorg (GHZ), een functie in groen uit het Ontwikkelpad Verpleeg-, Verzorgingshuizen, Thuiszorg (VVT).

Zorg en Welzijn > Sociaal Werk (SW)

Assistent Welzijn

In de branche sociaal werk ondersteunen sociaal werkers en andere professionals (groepen) mensen om de kwaliteit van hun dagelijks leven te verbeteren. Zodat zij zo zelfstandig en prettig mogelijk kunnen leven. En echt mee kunnen doen in de samenleving. Als Assistent Welzijn help je bij het organiseren van activiteiten, voer je huishoudelijke taken uit, en stimuleer je mensen om dingen zoveel mogelijk zelfstandig te doen. Je werkt met diverse doelgroepen, van jongeren tot ouderen, en draagt bij aan hun welzijn. Door jouw inzet kunnen sociaal werkers en andere professionals zich beter richten op hun kerntaken.

Geen (voor)opleiding nodig

Competenties

- Je legt makkelijk contact met verschillende soorten mensen en kunt dat contact ook onderhouden.
- Je wilt graag iets voor andere mensen betekenen.
- Je kunt goed samenwerken met collega's.
- Je vindt het leuk diverse ondersteunende werkzaamheden uit te voeren.
- Je accepteert verschillen tussen mensen en behandelt iedereen met respect.

Opleidingen voor deze functie

Voor deze functie is geen vooropleiding nodig. Voor verder leren en ontwikkelen kunnen de volgende opleidingen interessant zijn.

Opleiding met overheidserkenning

Praktijkleren met de praktijkverklaring

- Assistent Dienstverlening - mbo 1 - 25741
- Helpende Zorg en Welzijn - mbo 2 - 25960

Of je behaalt één of meer onderdelen van deze opleiding:

- Assisteren bij activiteiten in zorg en welzijn - C0160
- Ondersteuning thuis - C0165
- Ondersteunen bij wonen en voeding - C0164
- Individuele basiszorg verlenen - C0163
- Planmatig werken in zorg en welzijn - C0166

Of een onderdeel uit een andere opleiding:

- Assisteren bij zorg en welzijn - K0745

Vind hier opleiders in de buurt >

Ontwikkel jezelf binnen en buiten Zorg en Welzijn

Binnen de functie
Assistent Welzijn

Bekijk specialisaties >

Andere functies binnen Zorg en Welzijn

- Helpende/Assistent Begeleider >
- Helpende >
- Sociaal Werker 1 >
- Begeleider >

Sectoraal Ontwikkelpad Zorg en Welzijn 73

Combinatiefuncties

De branche-overstijgende overstapfuncties geven ook zicht op mogelijke combinatiefuncties. Een extra kans om medewerkers voor je eigen organisatie, branche of sector te kunnen behouden. Bijvoorbeeld dat iemand 's ochtend in de ouderenzorg werkt en 's middags activiteiten voor ouderen begeleidt in een wijkcentrum.

TIP Meer weten over combinatiefuncties?

Vraag bij Sociaal Werk werkt! het gratis E-book aan of lees de praktijkvoorbeelden.

Zie: [Combinatiebanen in Sociaal Werk](#).

3 Aan de slag met het Ontwikkelpad

Dit hoofdstuk biedt handvatten om in je organisatie aan de slag te gaan met het Ontwikkelpad Sociaal Werk. Waar vind je kandidaten en hoe kom je tot een passende ontwikkelroute? Wat moet je daarvoor regelen? En wie kunnen hierbij helpen, ook als je een kleine organisatie bent of juist een hele grote? We gaan ook in op financieringsmogelijkheden.

3.1 Kandidaten vinden

De informatie in deze paragraaf spitsen we toe op het vinden van kandidaten voor het Ontwikkelpad maar kan op onderdelen ook interessant zijn voor werving van andere werknemers.

Zij-instromers en herintreders

In het derde kwartaal van 2024 bestond maar liefst 64% van de instroom in de branche Sociaal Werk uit zij-instromers (33%) en herintreders (31%). Bron: [AZW Kwartaalupdate Q3 2024: sector zorg en welzijn groeit met ruim 28.500 medewerkers - AZW Info](#).

Met zij-instromers bedoelen we mensen met werkervaring in een andere branche, herintreders zijn mensen die al eerder in de branche Sociaal Werk hebben gewerkt. Voor beide groepen geldt dat zij werkzoekend zijn of momenteel elders aan het werk zijn. Juist voor deze groepen volwassenen heeft het Ontwikkelpad veel te bieden. Om zich het kenmerkende van het werken in onze branche eigen te maken of om hun vaardigheden en kennis te actualiseren.

TIP Lees de ervaring van zij-instromers Henny en Eef. Henny werkte voorheen in de ouderenzorg, Eef in een heel andere sector. Hun verhalen staan in hoofdstuk 4.

Mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt

Er kunnen allerlei redenen zijn waarom iemand geen betaalde baan heeft en die ook niet gemakkelijk kan vinden of houden. Denk aan vluchtelingen, statushouders en andere migranten die het Nederlands nog niet voldoende beheersen, mensen met een psychische en/of lichamelijke arbeidsbeperking, en andere volwassenen die lang uit het arbeidsproces zijn of nooit eerder een betaalde baan hebben gehad.

Juist ook deze mensen perspectief bieden met behulp van het Ontwikkelpad kan de vijver voor het oplossen van personeelstekorten vergroten. En tegelijkertijd een bijdrage leveren aan het verbeteren van de kwaliteit van leven van mensen.

Kandidaten vanuit je eigen organisatie

Met iedere werknemer in je organisatie regelmatig het Goede Gesprek voeren over werk en loopbaan geeft zicht op loopbaanwensen en daarmee op wie kandidaten zouden kunnen zijn voor een ontwikkelroute op basis van het Ontwikkelpad Sociaal Werk.

TIP Op de website van Sociaal Werk werkt! vind je informatie en tools over het Goede Gesprek: [Alles over het Goede Gesprek](#).

Voor werknemers die nog geen duidelijk beeld hebben van hun loopbaanwensen en mogelijkheden kan een gesprek met een loopbaancoach verhelderend zijn.

Vergeet ook de overige potentiële kandidaten binnen je eigen organisatie niet. Ook voor vrijwilligers en wijkbewoners die de stap naar een betaalde baan tot nu toe niet hebben durven of kunnen zetten kan het Ontwikkelpad een mooie kans zijn om dat alsnog te gaan doen.

TIP Lees de ervaring van Chris die nu als Assistent Beheerder in het buurtcentrum werkt waar hij eerst vooral voor de koffie kwam. Zijn verhaal staat in hoofdstuk 4.

Wie kan helpen bij het vinden van kandidaten?

Naast wat je zelf al onderneemt om mensen te vinden voor je (toekomstige) vacatures zijn er (regionale) samenwerkingsverbanden die je kunnen helpen bij het vinden van kandidaten voor het Ontwikkelpad. Deze samenwerkingspartijen staan in paragraaf 3.5.

3.2 Een ontwikkelperspectief voor iedere kandidaat

Het Ontwikkelpad is opgesteld vanuit een landelijk kader en voor de hele branche. De kunst is om hieruit voor en met een kandidaat een ontwikkelroute uit te stippen die passend is bij de achtergrond, ambitie en ontwikkelpotentieel van de kandidaat en bij de wensen en mogelijkheden binnen je organisatie.

Om vanuit het landelijke Ontwikkelpad te komen tot een passende individuele ontwikkelroute voor een werkzoekende of werkende doorloop je de volgende stappen:

1. In gesprek gaan met de kandidaat over wensen/achtergrond
2. Een passende ontwikkelroute bepalen
3. De juiste opleider vinden
4. Arbeidsovereenkomst aangaan of wijzigen.

Stap 1: In gesprek gaan met de kandidaat over wensen en achtergrond

De functies en specialisaties in het Ontwikkelpad kunnen de kandidaat een eerste beeld geven van (doorstroom)mogelijkheden in de branche Sociaal Werk. Aan de hand hiervan kan in een gesprek met de kandidaat worden verkend wat diens wensen en mogelijkheden zijn. Bij kandidaten uit je eigen organisatie, via je netwerk of sollicitaties voer je dit gesprek zelf. Bij kandidaten met een afstand tot de arbeidsmarkt kan ook een arbeidsmarktprofessional vanuit het WerkgeversServicepunt (WSP) of het Werkcentrum (zie paragraaf 3.5) het gesprek voeren. Hieronder staan relevante onderwerpen voor zo'n gesprek.

TIP In ons dossier over het Ontwikkelpad staat nu ook [informatie voor werknemers en werkzoekenden](#).

Gespreksonderwerpen

- Welke functies of specialisaties in het Ontwikkelpad de kandidaat het meest aanspreken. Voor de korte en langere termijn.
- Over welke eerdere werkervaring en opleidingsachtergrond de kandidaat beschikt.
- Welke talenten/skills de kandidaat heeft?
- Welke functie/specialisatie uit het Ontwikkelpad het beste aansluiten bij de drijfveren, interesses,

- ervaring en capaciteiten van de kandidaat.
- Welk functieniveau passend is voor de kandidaat.
- Welke tijd en middelen de kandidaat heeft of bereid is om te investeren in de eigen ontwikkeling.

TIP Op werk.nl staan gratis tests die kandidaten extra inzicht kunnen geven in hun kwaliteiten en loopbaanwensen. Zie: [Test uzelf](#).

Stap 2: Een passende ontwikkelroute bepalen

Een ontwikkelroute op basis van het Ontwikkelpad Sociaal Werk kan alleen voor de functies en specialisaties die hierin zijn opgenomen. Welke dat zijn staat in paragraaf 2.1 van het hoofdstuk over de inhoud van het Ontwikkelpad Sociaal Werk.

Wat vervolgens voor een kandidaat een passende opleiding is, hangt af van hoe groot het verschil is tussen wat iemand al in huis heeft en wat nog geleerd zou moeten worden om volledig inzetbaar te kunnen zijn. En ook of een opleiding in het Ontwikkelpad staat. Zie daarvoor paragraaf 2.2. van het vorige hoofdstuk.

TIP Twijfel je over het niveau of de inhoud van een buitenlands diploma? Dan kan een diplomawaardering uitkomst bieden. Zie: [IDW](#).

Iedere ontwikkelroute vraagt om maatwerk. Toch is er in algemene zin wel iets te zeggen over wat past, afhankelijk van het soort instromer of bij een interne kandidaat die zich verder wil ontwikkelen.

Korte opleidingen en maatwerktrajecten voor zij-instromers, herintreders en huidige werknemers

Met name voor zij-instromers, herintreders en werknemers die al in je organisatie werken is vaak een certificaat voldoende, mits het gaat om een functie of specialisatie die in het verlengde ligt van de andere of eerdere werkervaring én het Ontwikkelpad hiervoor een passend certificaat bevat. Bij functies en specialisaties waarvoor een opleidingsachtergrond op hbo-niveau het meest passend is, is het aantal opleidingen voor een certificaat beperkt. In die gevallen kan in overleg met een hbo-opleider worden gekeken of een verkort diplomatraject mogelijk is.

Ook het mbo kent verkorte diplomatrajecten voor zij-instromers, herintreders en andere volwassenen met relevante (werk)ervaring. Informeer naar de mogelijkheden bij de mbo-instelling met wie je al samenwerkt of kijk op [Leeroverzicht](#).

TIP In 2025 heeft het [Kennispunt MBO Onderwijs en Examinering](#), in samenwerking met de [bedrijfstakgroep zorg, welzijn en sport van de MBO Raad](#), een servicedocument opgesteld voor het verlenen van vrijstelling voor onderwijs en/of examinering: [Format met afwegingskader voor vrijstellingen verlenen](#).

Instapfuncties: via praktijkverklaring naar certificaat of diplomaroute

De functies Assistent Beheerder en Assistent Welzijn zijn vooral in het Ontwikkelpad opgenomen om als instapfunctie te kunnen dienen. Voor mensen die om wat voor reden dan ook nog niet voldoende toegerust zijn om een meer zelfstandige functie te kunnen uitoefenen maar bij wie wel

ontwikkelpotentieel wordt vermoed. Zij kunnen starten met het behalen van een mbo-praktijkverklaring en zo de basis leggen voor het volgen van een certificaat- of diplomaroute. Meer over deze opleidingsmogelijkheden vind je in paragraaf 2.2. van het hoofdstuk over de inhoud van het Ontwikkelpad Sociaal Werk.

TIP Twijfel je over de algemene werknemersvaardigheden of Nederlandse taalvaardigheid van een kandidaat? Neem contact op met het WerkgeversServicepunt (WSP) of het Werkcentrum. Zie paragraaf 3.5.

Overige instromers: certificaat of diplomaroute

Voor wie nog geen werkervaring heeft in Sociaal Werk én geen passende opleidingsachtergrond, kan, afhankelijk van de functie en specialisatie, een diplomaroute een goede optie zijn.

TIP Bevat het Ontwikkelpad Sociaal Werk wel een passende functie of specialisatie voor een kandidaat maar kun je hiervoor geen (leer)arbeidsovereenkomst bieden, onderzoek dan of deze kandidaat hiervoor wel bij een andere sociaalwerkorganisatie terecht zou kunnen. Dan raak je een kandidaat mogelijk kwijt voor je eigen organisatie maar blijft deze wel behouden voor de branche.

Stap 3 De juiste opleider vinden

Veel sociaalwerkorganisaties hebben stagiairs die een dagopleiding (BOL of voltijds) volgen bij een bepaalde mbo- of hbo-instelling in de regio. Als deze samenwerking goed bevalt, ligt het voor de hand om eerst bij hen te informeren of zij de opleidingen uit het Ontwikkelpad aanbieden waarvoor je een of meerdere kandidaten hebt én dat doen via een leerroute met werkend leren.

Biedt een opleider deze opleidingen niet of alleen als BOL of voltijds (dus met stages) dan zul je op zoek moeten naar een andere opleider. Die kun je vinden via de branchepagina van [Leeroverzicht](#): [Leeroverzicht - Sociaal Werk](#). Zie ook paragraaf 2.2.

Een andere reden om op zoek te gaan naar een andere opleider kan zijn dat de mbo- of hbo-instelling met wie je gewend bent te werken onvoldoende maatwerk kan leveren. Door bijvoorbeeld voorwaarden te stellen aan groepsgrootte, of geen verkorte trajecten aan te willen bieden die aansluiten bij eerdere werkervaring of opleidingsachtergrond. Neem dan contact op met het WerkgeversServicepunt (WSP) of het Werkcentrum in je regio, zie paragraaf 3.5).

TIP Als je een groep kandidaten hebt voor het Ontwikkelpad met een vergelijkbare opleidingsbehoefte, maar geen opleider kunt vinden die hen een passend traject kan bieden, neem dan contact op met het WerkgeversServicepunt (WSP) of het Werkcentrum in je regio. Zie paragraaf 3.5. Zij kunnen je op het spoor zetten van werkgevers met een vergelijkbare behoefte of je helpen bij het maken van afspraken met opleiders.

Stap 4 Arbeidsovereenkomst aangaan of wijzigen

Stap 4 gaat over het aangaan van een (leer)arbeidsovereenkomst of het wijzigen van de huidige arbeidsovereenkomst bij verandering van functie. Een kandidaat die een ontwikkelroute volgt op basis van het Ontwikkelpad Sociaal Werk is of wordt namelijk altijd werknemer op grond van de Cao Sociaal

Werk. Dit betekent dat alle rechten en plichten die voortkomen uit de Cao Sociaal Werk van toepassing zijn. Een stage – of vrijwilligersovereenkomst is niet toegestaan. In bepaalde gevallen kun je wel eerst en leerarbeidsovereenkomst aanbieden.

Wanneer mag je een leerarbeidsovereenkomst aanbieden?

In de periode dat een kandidaat een mbo-diplomaroute volgt via de beroepsbegeleidende leerweg (BBL) of derde leerweg in het mbo of via de duale leerroute in het hbo is op grond van de Cao Sociaal Werk een leerarbeidsovereenkomst mogelijk als student-werknemer. De voorwaarden vind je [hier](#).

De mogelijkheid om te starten met een leerarbeidsovereenkomst als student-werknemer kent de Cao niet voor kandidaten die een hbo-opleiding in deeltijd volgen, een opleiding voor een mbo-certificaat of een niet-overheidserkende opleiding uit het Ontwikkelpad. Voor die kandidaten geldt een arbeidsovereenkomst als voorwaarde.

TIP Zie voor uitleg over de verschillende leerroutes paragraaf 2.2 in het hoofdstuk over de inhoud van het Ontwikkelpad Sociaal Werk.

3.3 Begeleiding op de werkplek

Voor opleiden via het Ontwikkelpad is voldoende en deskundige begeleiding op de werkplek cruciaal. Een kandidaat moet al werkend kunnen leren van ervaren beroepskrachten. Dat kan alleen als deze beroepskrachten ook voldoende tijd kunnen besteden aan uitleg, reflectie en evaluatie. En zij op hun beurt kunnen terugvallen op de deskundigheid van iemand in de organisatie die de rol van praktijkopleider vervult.

TIP Voer regelmatig het Goede Gesprek met de kandidaat. Verloopt alles naar wens of is bijstelling van de ontwikkelroute nodig? Is de balans tussen werk - privé nog goed? Hoe wil iemand zich verder ontwikkelen? Het is een gelijkwaardig gesprek: veilig, open, zonder oordelen en positief. Het staat dus los van de beoordeling van leerresultaten en is een goed hulpmiddel om te bereiken dat een kandidaat zich gehoord voelt en regie over het eigen werk en de eigen loopbaan ervaart. Op de website van Sociaal Werk werkt! vind je [informatie en tools over het Goede Gesprek](#).

Mbo'ers begeleiden? Regel op tijd je erkenningen

Om kandidaten in de praktijk te mogen begeleiden voor (delen van) een bepaalde mbo-opleiding is erkenning als leerbedrijf een voorwaarde. Nog geen erkend leerbedrijf of nog niet voor (de delen van) mbo-opleidingen waarvoor je kandidaten hebt of wilt vinden? Neem dan zo snel mogelijk contact op met Samenwerkingsorganisatie Beroepsonderwijs Bedrijfsleven (SBB). Zie: [Erkenning aanvragen of uitbreiden](#).

TIP Voor praktijkopleiders met geen of weinig ervaring in het begeleiden van mbo-kandidaten organiseert SBB gratis basisworkshops, op locatie en online. Er zijn zes modules:

- Een succesvolle start
- Motiveren
- Instructie geven
- Feedback geven
- Begeleidingsgesprekken voeren
- Ontwikkelingsgericht beoordelen.

Meer informatie is te vinden via [Erkenning aanvragen of uitbreiden](#), onder het kopje 'U heeft een nieuwe praktijkopleider in dienst.'

Hbo'ers begeleiden? Maak afspraken met de hbo-instelling

Het hbo kent geen landelijk systeem van erkenningen voor leerbedrijven. Of een bepaalde werkplek geschikt is als leerplek voor duale- of deeltijdstudenten, en wat praktijkbegeleiders daarvoor moeten kunnen en doen, beoordelen de individuele hbo-instellingen zelf.

Begeleiden tijdens een non-formele opleiding

Voor non-formele opleidingen bestaat geen erkenningssysteem, ook niet als deze non-formele opleidingen worden aangeboden door een mbo- of hbo-instelling. Maar ook dan is goede en voldoende begeleiding op de werkplek een voorwaarde voor succes.

3.4 Financiering

In deze paragraaf allereerst aandacht voor de SLIM scholingssubsidie. Daarna gaan we in op waar je informatie kunt vinden over eventuele andere financieringsmogelijkheden.

SLIM scholingssubsidie

Speciaal voor opleidingen uit de Ontwikkelpaden van maatschappelijk cruciale sectoren, waaronder de branche Sociaal Werk, is aan de SLIM-regeling een scholingssubsidie toegevoegd. Werkgevers kunnen een aanvraag indienen voor tegemoetkoming van de externe opleidingskosten. De hoogte van de subsidie hangt onder meer af van het niveau van de te volgen opleiding. Voor opleidingen t/m niveau mbo-3 geldt een hoger subsidiepercentage dan voor opleidingen vanaf niveau mbo-4. Voor meer informatie over deze subsidie, de voorwaarden en het aanvragen: [SLIM - scholingssubsidie](#).

Of een opleiding uit het Ontwikkelpad Sociaal Werk subsidiabel is, en voor welk percentage, staat in dit overzicht: [Scholingspakket Ontwikkelpad Sociaal Werk](#).

Je kunt dit ook achterhalen via de functies en specialisaties op de branchepagina van Leeroverzicht: [Leeroverzicht - Sociaal Werk](#). Je herkent de opleidingen die subsidiabel zijn aan het icoontje waarin 'SLIM' en een bepaald percentage staat.

VOORBEELD 1 Als je bij de specialisatie Dagactiviteiten van de functie Assistent Welzijn klikt op de opleiding *Assisteren bij activiteiten in zorg en welzijn* zie je niet alleen wie dit mbo-certificaat aanbieden (waarvan twee in dit voorbeeld) maar ook dat 90% van de externe opleidingskosten subsidiabel is:

<p>ROC Mondriaan Zorg & Welzijn Leiden Assisteren bij activiteiten in zorg en welzijn</p> <p>SLIM 90%</p> <p>Studieduur <i>i</i> Geen studieduur bekend</p> <p>Locatie Leiden</p> <p>Beschikbare leervormen E-learning en op locatie</p> <p>Mogelijke financiering SLIM-scholingssubsidie</p> <p>Ga naar opleiding</p> <p>Meer over deze opleiding</p>	<p>Scalda voor middelbaar beroepsonderwijs en volwasseneneducatie Assisteren bij activiteiten in zorg en welzijn</p> <p>SLIM 90%</p> <p>Studieduur <i>i</i> 9 maanden</p> <p>Leerweg <i>i</i> Derde leerweg</p> <p>Locatie Goes</p> <p>Mogelijke financiering SLIM-scholingssubsidie</p> <p>Ga naar opleider</p> <p>Meer over deze opleiding</p>
--	--

VOORBEELD 2 Klik je bij de specialisatie Sociaal-financiële dienstverlening van de functie Sociaal Werker 3 op de opleiding Sociaal Financiële Dienstverlening dan verschijnen de hogescholen die deze associatie degree aanbieden (waarvan twee in dit voorbeeld) en zie je dat het subsidiepercentage 40% is:

<p>Hogeschool Utrecht Sociaal Financiële Dienstverlening</p> <p>Help jij financiële problematiek en schulden bij mensen te voorkomen en op te lossen? Vind jij een gezonde financiële situatie en preventie belangrijk en wil je mensen hierbij ondersteunen? Dan...</p> <p>SLIM 40%</p> <p>Studieduur <i>i</i> 120 EC</p> <p>Locatie Amersfoort</p> <p>Mogelijke financiering SLIM-scholingssubsidie Levenlanglerenkrediet</p> <p>Ga naar opleiding</p> <p>Meer over deze opleiding</p>	<p>Windesheim Sociaal Financiële Dienstverlening</p> <p>Zie jij dagelijks in je werk hoe ingrijpend de gevolgen van financiële problemen zijn? Van de negatieve impact op de gezondheid van mensen, tot belemmering van het sociale leven? Als professiona...</p> <p>SLIM 40%</p> <p>Studieduur <i>i</i> 120 EC</p> <p>Locatie Zwolle</p> <p>Mogelijke financiering SLIM-scholingssubsidie Levenlanglerenkrediet</p> <p>Ga naar opleiding</p> <p>Meer over deze opleiding</p>
---	--

Andere financieringsmogelijkheden

Voor de ontwikkelroute van bepaalde kandidaten kunnen er ook nog andere financieringsmogelijkheden zijn. Je vindt ze door op [de branchepagina van Leeroverzicht](#) te klikken op *Vind financiering*, onder het kopje *Mogelijke financieringen*. Of informeer hiernaar bij het WerkgeversServicepunt (WSP) of het Werkcentrum. Zie ook de volgende paragraaf.

3.5 Samenwerkingspartijen

In deze paragraaf staan de samenwerkingspartijen met wie het ministerie van SZW of wij als Sociaal Nederland (samen met andere branches) afspraken hebben over het bieden van ondersteuning bij de uitvoering van het Ontwikkelpad Zorg en Welzijn.

RegioPlus

Bij de vereniging [RegioPlus](#) zijn, verspreid over Nederland, twaalf regionale werkgeversorganisaties aangesloten (zie onderstaand kaartje) waarin in totaal ongeveer 1.450 werkgevers in de sector Zorg en Welzijn met elkaar en andere partijen in de regio samenwerken aan arbeidsmarktvragestukken. Voor ondersteuning bij het Ontwikkelpad Sociaal Werk kun je contact opnemen met RegioPlus via ontwikkelpaden@regioplus.nl. Je hoeft hiervoor geen lid te zijn van een van de regionale werkgeversorganisaties.

Regionaal WerkgeversServicepunt en Werkcentrum

Wil je met behulp van het Ontwikkelpad een bredere pool aan werkzoekenden/zij-instromers aantrekken, neem dan contact op met het WerkgeversServicepunt (WSP) in je arbeidsmarktregio. In sommige regio's is de dienstverlening van het WSP al verbonden met het [Werkcentrum](#). In de toekomst wordt dit overal geregeld.

Naast ondersteuning bij het vinden van geschikte kandidaten kun je bij het WerkgeversServicepunt/Werkcentrum ook terecht voor het volgende:

- Advies over omscholing en bijscholing met behulp van het Ontwikkelpad voor (een groep) kandidaten en het maken van afspraken met opleiders hierover.
- Het vormgeven van een voor de kandidaat/kandidaten en werkgever(s) passend ondersteuningsarrangement. Een ondersteuningsarrangement bevat bijvoorbeeld taalondersteuning en/of andere ondersteuning en begeleiding die nodig is om kandidaten de stap kunnen laten zetten naar betaald werk.
- Ondersteuning bij het invullen van 'social return' verplichtingen;
- Advies over inzet van (financiële) instrumenten.
- Informatie over wet- en regelgeving en arbeidsmarktontwikkelingen.
- Ondersteuning bij de aanvraag van loonkostensubsidie voor een werknemer met een arbeidsbeperking door ziekte of handicap die niet in staat is om het minimumloon te verdienen.

TIP Op zoek naar de contactgegevens van het WerkgeversServicepunt in jouw arbeidsmarktregio? Je vindt ze [hier](#).

Landelijke WerkgeversServicepunten

Als je organisatie in meerdere arbeidsmarktregio's actief is, kun je je melden bij de landelijke WerkgeversServicepunten van UWV en gemeenten via landelijkadviseurswgd@uwv.nl en info@lwspgemeenten.nl. Zij kunnen in overleg met arbeidsmarktregio's bovenregionale arrangementen met werkgevers maken.

TIP Sociaal Werk werkt! verzamelt ook nog andere regionale samenwerkingen en arbeidsmarktinitiatieven op het gebied van duurzame inzetbaarheid. Je vindt ze hier: [Regionale samenwerkingen in de praktijk](#).

4 Ter inspiratie vier ervaringsverhalen

In dit hoofdstuk vertellen Chris, Jamal, Henny en Eef hun verhaal. Ze staan ook in de visuele weergave van het Ontwikkelpad Sociaal Werk die je kunt downloaden via [onze dossierpagina](#). En in het deel van de dossierpagina met [informatie voor werknemers en werkzoekenden](#).

Herstarter Chris, 45 jaar

'De dingen die je moet weten en kunnen als Assistent Beheerder kon ik allemaal in de praktijk leren.'

Eerlijk gezegd heb ik in het verleden stomme keuzes gemaakt. En ook veel pech gehad. Een diploma heb ik nooit gehaald. Wel allerlei baantjes gehad, maar nooit voor lang.

Toen ik mijn huur niet meer kon betalen, raakte ik mijn huis kwijt. Ik had wel een slaappleats maar niks voor overdag. Daarom ging ik regelmatig naar het buurtcentrum. Eerst alleen voor de koffie, later ook om te helpen met koken en om wat klusjes te doen. Want eigenlijk ben ik best handig, al zeg ik het zelf. En ik vind het leuk als ik andere mensen ergens mee kan helpen.

Maar ik merkte ook dat ik door alle tegenslagen best onzeker was geworden. Dan kwam ik gewoon niet opdagen of liep ik boos weg. Een van de sociaal werkers in het buurtcentrum heeft toen geregeld dat ik zo'n traject kon volgen voor mensen die door omstandigheden nooit of allang niet meer hebben gewerkt.

Dat ging best goed. Ik denk dat ze me daarom bij het buurthuis een baan hebben aangeboden als Assistent Beheerder. Ik mocht ook meteen een opleiding gaan doen. Dat zag ik eerst niet zitten omdat ik dacht dat ik daarvoor weer de schoolbanken in moest. Maar dat hoefde niet. De dingen die je moet weten en kunnen als Assistent Beheerder kon ik in de praktijk leren. En het mooie is dat ik daar een Praktijkverklaring voor kreeg. Ik ben best trots op dat papiertje.

Ik ben nu samen met mijn praktijkbegeleider aan het kijken wat ik nog moet leren om Assistent Welzijn te kunnen worden. Want het liefst werk ik toch met mensen. En dan ga ik er waarschijnlijk ook financieel op vooruit.

Statushouder Jamal, 28 jaar

'Ik wil iets kunnen betekenen voor mensen die nu in een situatie zitten die ik zelf goed ken.'

Ik heb altijd al met kinderen willen werken. Het liefst in het land waaruit mijn familie en ik hebben moeten vluchten, maar dat zal wel een droom blijven.

Wat is Nederlands een moeilijke taal! Daar loop ik ook tegenaan bij sollicitaties. Vanaf het moment dat ik in Nederland mocht werken, heb ik dat ook gedaan. Maar ik wil niet mijn hele leven productiewerk of schoonmaakwerk blijven doen. In het land waar ik vandaan kom, volgde ik een pedagogische opleiding. Helaas kan ik dat niet meer bewijzen.

Sinds kort werk ik als Assistent Welzijn binnen vluchtelingenwerk. Ik vind het heel fijn om iets te kunnen betekenen voor mensen die nu in een situatie zitten die ik zelf goed ken. Ik ondersteun de sociaal werkers bij allerlei activiteiten. Ook voor kinderen!

Mijn doel is het diploma Helpende Zorg en Welzijn te halen en tegelijkertijd mijn Nederlands te verbeteren. Daarna wil ik doorstromen naar de functie Sociaal Werker 1. En daarna naar Sociaal Werker 2. Als ik dan de kans krijg me te specialiseren in opvoedingsondersteuning bereik ik toch nog mijn droombaan!

Zij-instromer Henny, 59 jaar

'Lichamelijk wat minder zwaar werk waarbij ik wel met ouderen kan blijven werken'

Bijna veertig jaar heb ik met veel plezier als Verzorgende gewerkt in de ouderenzorg maar ik merkte dat het lichamelijk te zwaar begon te worden. Ook de onregelmatige werktijden begonnen me op te breken. Omdat ik wilde voorkomen dat ik ziek of arbeidsongeschikt zou worden, en nog lang niet toe ben aan mijn pensioen, heb ik mijn leidinggevende gevraagd of ik een andere functie zou kunnen krijgen. Lichamelijk wat minder zwaar maar waarbij ik wel met ouderen zou kunnen blijven werken. Want dat doe ik het liefst.

Helaas was die mogelijkheid er toen niet bij mijn werkgever. Wel mocht ik een gesprek voeren met een loopbaancoach. We hebben toen gekeken wat voor werk ik nog meer zou kunnen doen met mijn diploma Verzorgende dat ik in 1984 heb behaald. Best lang geleden. Daarna heb ik nog wel wat cursussen gedaan, maar daar heb ik geen certificaten meer van.

Omdat ik heel graag met oudere mensen wilde blijven werken, heb ik gesolliciteerd bij een dagactiviteitencentrum voor mensen met beginnende dementie. En ik heb die baan gekregen! Wel moest ik nog leren hoe ik in sociaal werk mensen kan ondersteunen zonder dingen van ze over te nemen. Want dat was ik niet gewend. Daarom volg ik nu de opleiding voor het mbo-certificaat Ondersteunen en begeleiden in de maatschappelijke zorg.

Zij-instromer Eef, 36 jaar

'Ik denk dat anderen kunnen leren van mijn ervaringen. Daarom heb ik een carrièreswitch gemaakt.'

Ik ben opgegroeid in een liefdevol gezin. Mijn ouders wilden mijn zus en mij alle kansen geven, maar eigenlijk hadden ze daar het geld niet voor.

Ik durfde het thuis niet te zeggen dat ik op school werd uitgelachen om de kleren die mijn moeder zelf maakte. En als kinderen bij mij thuis wilden komen spelen, verzon ik altijd een smoes.

Ik had me voorgenomen dat ik er alles aan zou doen om te voorkomen dat ik als volwassene dezelfde financiële problemen zou krijgen als mijn ouders.

Daarom koos ik een mbo-4 opleiding met veel kans op werk en werkten mijn partner en ik allebei fulltime. Voor onze kinderen hadden we een prima gastouder gevonden.

Alles voor elkaar, zo leek het. Tot we een brief kregen van de belastingdienst dat we kinderopvangtoeslag moesten terugbetalen....

Door wat later de toeslagenaffaire is gaan heten, stortte mijn hele leven in. En alle angst en schaamte van vroeger kwamen terug. Werken lukte niet meer, ik kreeg allerlei lichamelijke klachten en durfde mijn post niet meer open te maken.

Inmiddels gaat het beter met me. En ik denk dat anderen kunnen leren van mijn ervaringen. Daarom heb ik een carrièreswitch gemaakt. Recent ben ik gestart als ervaringsdeskundige bij een sociaalwerkorganisatie en volg ik de opleiding Ervaringsdeskundigheid in Zorg en Welzijn. Voelt zo goed dat ik mijn nare en moeilijke ervaringen nu voor iets goeds kan inzetten!

5 Toekomstige uitbreiding van het Ontwikkelpad Sociaal Werk

Vier keer per jaar mogen branches hun Ontwikkelpad actualiseren en aanvullen. In dit hoofdstuk delen we onze ideeën hiervoor. Steeds als we het Ontwikkelpad Sociaal Werk actualiseren, passen we ook deze handreiking aan.

Voorschakeltrajecten toevoegen

Sociaal Werk Nederland heeft ervoor gepleit ook voorschakeltrajecten op te nemen in het Ontwikkelpad. We bedoelen daarmee trajecten die mensen nodig hebben voordat ze kunnen instromen in een betaalde baan in Sociaal Werk. Bijvoorbeeld als Assistent Beheerder of als Assistent Welzijn. Denk aan mensen die wegens omstandigheden of een moeilijke persoonlijke situatie lange tijd uit het arbeidsproces zijn geweest of daar nooit eerder een plek hebben kunnen vinden of behouden. Het gaat om trajecten waarin aandacht is voor wennen aan een arbeidsritme, vertrouwen krijgen en basale werknemersvaardigheden. Zoals bijvoorbeeld de Voiz Academie voor mensen die in hun leven te maken hebben gehad met een ontwrichtende situatie (zie [flyer](#)) en de ondersteuning van Participe Amstelland voor nieuwkomers met een inburgeringsplicht.

PRAKTIJKVOORBEELD Succesvolle samenwerking Participe Amstellang, Werkplein Amstelland en SkillLab: [Skillspaspoort helpt Oekraïners aan het werk op het juiste niveau.](#)

Voor het opnemen van voorschakeltrajecten in het Ontwikkelpad kregen we de handen van de betrokken ministeries SZW en OCW nog niet op elkaar. Wel is in opdracht van het ministerie van SZW een inventarisatie uitgevoerd naar de verschillende soorten voorschakeltrajecten. Met als doel om te bepalen hoe en welk soort voorschakeltrajecten een bepaalde status in de sectorale Ontwikkelpaden zouden kunnen krijgen. Een definitief besluit hierover is nog niet genomen.

Meer functies en specialisaties

Naast de tien functies in het Ontwikkelpad staan in het functieboek van de Cao Sociaal Werk nog veel meer functies. Als er vanuit de branche behoefte aan is, kunnen we meer referentiefuncties uit het functieboek opnemen in het Ontwikkelpad. Hetzelfde geldt voor uitbreiding van het aantal specialisaties, mits er passende opleidingen voor zijn.

Uitbreiding en actualisering opleidingen

In de toekomst kunnen in het Ontwikkelpad Sociaal Werk meer non-formele opleidingen worden opgenomen. Voorwaarde is dat deze opleidingen een branchewaardering hebben. Deze waardering kan Sociaal Werk Nederland alleen afgeven als de arbeidsmarktrelevantie voor haar leden voldoende aangetoond is. Daarbij zullen we ook meewegen of er al een vergelijkbaar overheidserkend certificaat bestaat. Omdat, i.t.t. het mbo, in het hbo en het wetenschappelijk onderwijs (wo) geen overheidserkende certificaten bestaan, zal de uitbreiding van de branchewaarderingen zich beperken tot non-formele opleidingen voor functies en specialisaties vanaf hbo-niveau.

OPROEP AAN SOCIAALWERKORGANISATIES

Mis je in het Ontwikkelpad non-formele opleidingen die voor jullie organisatie belangrijk zijn? Neem contact op met Edwin Luttkik van Sociaal Werk Nederland: edwin.luttkik@sociaalwerk.nl, 06 22 07 37 45.

Ook blijven we inzetten op actualisering en waar nodig uitbreiding van overheidserkende (delen van) opleidingen. Zo bestaat er bijvoorbeeld nog geen passende diplomaroute voor de functie Sociaal Werker 1 (mbo-3 werk- en denkniveau). En zijn er in de praktijk ook specialisaties waarvoor nog geen passend mbo-certificaat bestaat. Wel hebben we al bereikt dat SBB de mbo-keuzedelen [Jongerenwerk](#) en [Wijkgericht werken](#) heeft geactualiseerd en dat voor deze keuzedelen nu ook een certificaat mag worden afgegeven. Dit laatste is een voorwaarde voor opname in het Ontwikkelpad. In de versie van september 2025 hebben we deze keuzedelen toegevoegd.

Sectoroverstijgende overstapmogelijkheden

In de versie van september 2025 hebben we de branche-overstijgende overstapmogelijkheden in het Sectorale Ontwikkelpad Zorg en Welzijn inzichtelijk gemaakt. In een volgende versie van het Ontwikkelpad willen we dit ook doen voor functies die in andere Sectorale Ontwikkelpaden staan.

6 Achtergrondinformatie over de sectorale Ontwikkelpaden

De ministeries van SZW en OCW werken in co-creatie met branches aan het maken en implementeren van sectorale Ontwikkelpaden. Een Ontwikkelpad laat zien hoe een (nieuwe) werknemer zich stapsgewijs via verschillende functies of specialisaties kan ontwikkelen. Het hoeft geen uitputtend overzicht te zijn van alle mogelijke functies, specialisaties en opleidingen. Het gaat om door de sector aanbevolen routes. Zo willen we het gemakkelijker maken voor mensen om in of door te stromen in een sector of over te stappen van de ene naar de andere sector. En leveren we een bijdrage aan verschillende maatschappelijke doelen: het aan het werk helpen van werkzoekenden, het vergroten van de werkzekerheid van werkenden, het aanpakken van personeelstekorten, het verhogen van de arbeidsproductiviteit, een leven lang ontwikkelen.

De SLIM-regeling bevat de spelregels: het inhoudelijk kader en het proces van vaststellen, erkennen, publiceren en beheren van Ontwikkelpaden. Een toelichting op deze spelregels is hierna te lezen.

Inhoudelijk kader

Ontwikkelpaden voldoen altijd aan de volgende eisen:

- De opleidingen uit Ontwikkelpaden dragen bij aan de gestelde doelen (instroom, doorstroom, overstappen) en daarmee aan de aanpak van krapte. Dit betekent tegelijkertijd dat bijscholing om de functie of specialisatie (beter) te kunnen blijven uitoefenen geen onderdeel kan zijn van een Ontwikkelpad.
- De opleidingen passen qua inhoud en niveau bij de functies en specialisaties die zijn opgenomen in het Ontwikkelpad. De opleidingen zijn praktijkgericht en te combineren met het werken in een betaalde baan. Zo dragen de opleidingen bij aan de inzetbaarheid van mensen op de arbeidsmarkt.
- Alleen door de overheid erkende formele opleidingen of door de branche gewaardeerde non-formele opleidingen kunnen een plek krijgen in Ontwikkelpaden. Deze opleidingen hebben namelijk een grotere civiele waarde op de arbeidsmarkt. Ze worden herkend door onderwijsinstellingen en werkgevers. En dat maakt doorleren of overstappen naar een andere werkgever of sector makkelijker. Zo vergroten we de duurzame inzetbaarheid van mensen op de arbeidsmarkt.

Van branchewaardering is sprake als de non-formele opleiding is opgenomen in een cao, wordt aangeboden door een O&O-fonds of een ander opleidingsfonds, van waarde is verklaard door een werkgeversorganisatie of kan rekenen op steunbetuigingen van een representatieve groep werkgevers.

Dit alles maakt dat de volgende type opleidingen in een Ontwikkelpad kunnen staan:

1. Mbo-opleidingen in de beroepsbegeleidende leerweg of de derde leerweg op niveau 1 tot en met 4, die worden afgerond met een mbo-diploma;
2. Onderdelen van een mbo-opleiding als bedoeld onder 1, als deze kunnen worden afgerond met een mbo-certificaat of mbo-verklaring;
3. Hbo- en wo-opleidingen die deeltijd of duaal zijn ingericht, die worden afgerond met een associate degree (Ad) op niveau 5, een bachelor op niveau 6 en een master op niveau 7;
4. Non-formele opleidingen met een branchewaardering, waarvoor een [NLQF-niveau](#) is vastgesteld dat ten minste op het niveau van de bijbehorende functie of specialisatie in het Ontwikkelpad ligt;
5. Andere non-formele opleidingen met een branchewaardering.

Uiteraard zal de opleiding die iemand gaat doen altijd een kwestie van maatwerk zijn. De inhoud van de opleiding is immers afhankelijk van iemands wensen, wat diegene al weet en kan en wat de mogelijkheden zijn bij de werkgever. Opleiders houden bij de inrichting van de opleiding zoveel mogelijk rekening met de achtergronden van kandidaten en zorgen in samenspraak voor passende scholing.

Proces totstandkoming

Het maken van Ontwikkelpaden gebeurt door branches zelf in samenwerking met SZW, OCW en relevante vakdepartementen. In de ontwikkelfase halen zij input op bij werkgevers, (vertegenwoordigers van) opleiders en de Samenwerkingsorganisatie Beroepsonderwijs Bedrijfsleven (SBB). Met de beschikbare informatie over mogelijke functies, specialisaties en opleidingen tekenen zij paden uit. Ook worden afspraken gemaakt over nieuw te ontwikkelen opleidingsaanbod of nieuw te creëren functies.

Dit heeft ook als doel om sectoren toegankelijker te maken voor werkzoekenden met een afstand tot de arbeidsmarkt. Scholing, vooral gecombineerd met werk, is namelijk een van de meest effectieve manieren om hen aan het werk te helpen. Zo krijgen ook mensen voor wie een startkwalificatie (nog) niet haalbaar is, meer mogelijkheden om werk te vinden en hun arbeidsmarktpositie te verbeteren.

Na de ontwikkelfase stellen de branches hun Ontwikkelpad(en) namens werkgevers- en werknemersorganisaties vast. Op hun aanvraag kan de Minister van SZW deze erkennen en daarmee gebruiken als basis voor beleid. Na erkenning laat het ministerie van SZW de Ontwikkelpaden publiceren op Rijksoverheid.nl en Leeroverzicht.nl. Op Leeroverzicht.nl kun je ook zien welke opleider een opleiding uit een Ontwikkelpad aanbiedt en of je voor een opleiding subsidie kunt krijgen als tegemoetkoming in de kosten van de opleiding. Een branche kan vier keer per jaar het eigen Ontwikkelpad actualiseren.

Colofon

Tekst: Karin van der Burgt en Edwin Luttkik

Uitgave: Sociaal Werk Nederland © 1 september 2025

Deze handreiking hoort bij het Ontwikkelpad Sociaal Werk en is mede mogelijk gemaakt door het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid.